

DOBA STĚHOVÁNÍ NÁRODŮ

- silná sociální diferenciacce společnosti → upevňování moci vládnoucích elit
- asimilování etnických elementů a vznik nových kmenových útvarů a svazů

Písemné prameny:

Ammianus Marcellinus (*322) – líčí počátek stěhování národů a otřesy spojené s vpádem Hunů do střední Evropy

Život sv. Severina – události 5. století po smrti Attily, Norikum

Jordanes (kol. r. 550) – alamanského původu, v kronice „*Getica*“ popsal boje Gótů, registroval také slovanské kmeny Venedy, Anty, Sclavini

Prokopios z Kaisareie (+po r. 562) – byzantský historik a politik, „*Válka s Góty*“ – mj. zpráva o tažení Herulů přes střední Podunají

Rothar – langobardský král v r. 668 vydal spis „*Origio gentis Langobardorum*“

Pavel Dikakon (770-790) – langobardský kněz napsal kroniku „*Historia Langobardorum*“

- pro území českých zemí a Slovenska s výjimkou závěru DSN nemůžeme vztáhnout žádné konkrétní písemné zprávy

Periodizace pro Moravu

- I. 380/400-455 – Hunové (konglomerát sarmatských a východogermánských kmenů)
- II. 455-526 – Herulové (středodunajská varianta hmotné kultury DSN)
- III. 526-568 - Langobardi

Přechod mezi DŘ a DSN (závěr 4. stol. n. l./poč. 5. století)

- již ve 3. a 4. století mezi sebou kmeny Germánů bojují o území
- Herulové z dolního Povislí do Přičernomoří, kde byli rozdraceni Góty
- Gótové z dolního Povislí - kol. pol. 3. stol. do Volyně - pol. 4. stol. s. oblast Černého moře
- Vandalové – mezi Vislou a Odrou, část kmene ve 3. stol. do Potisí, kde ještě ve 4. stol
- Burgundi – mezi Labe a Vislou, na konci 3. stol. na JZ do Pomohání a Porýní

Hunská expanze

- r. 375 - zhroutil říše Ostogótů pod náporem Hunů → přesun Gótů do stř. Podunají
- r. 395 vpadli Hunové na území ŘŘ → rozdělení Římské říše
- r. 406 tažení Vandalů, Alanů a první vlny Svěbů, vpád do Galie
- r. 408 tažení Vizigótů (Alaricha) do severní Itálie, 410 z hladu vyplenil Řím
- postupný přesun hunského ústředí do stř. Maďarska ve 20. letech 5. stol., v první třetině 5. stol. jak Valeria tak Pannonia prima pod římskou vojenskou a snad i civilní správou, tj. nebyly předány do správy Hunům, ale římská hranice přestala hrát dělicí úlohu
- o opevněné hranici se již nedá hovořit, obrana zajišťována nedůsledně oddíly federátů
- r. 451 byl na Katalaunských polích zastaven nápor Hunů a jejich spojenců do Galie
- Hunský svaz, často se vůdci podmaněných kmenů stali příslušníky Attilova dvora → zvýšený význam barbarských náčelníků, nobilita se odlišuje hunskými součástmi výbavy
- 453 Attila umírá

Podunají v době Attilově a vytvoření nové sídelní struktury

- pozdně římská sídliště zlečovského typu se „svěbským“ inventářem obohacena o předměty východoevropských nomádů, úbytek sídlišť, přesun do okrajových území i do výšinných poloh Brno-Obřany, Staré Zámky u Líšně, Znojmo-Hradiště, Oberleiserberg, Děvín

- počátek DSN žárová pohřebiště (např. Kostelec na Hané), konec pohřbívání 4./5. stol. souvisí s vlnou odchodu svěbské populace, hroby velmi chudé, primitivní popelnice → nastupuje kostrový pohřební ritus, převrstvení „svěbských“ obyvatel
- královské hroby z Untersiebenbrunn (třetina 5. stol.), Gótové a Herulové, na Moravě ojedinělé kostrové hroby (Drslavice – na sídlišti, Pohořelice), nomádi (deformace lebek, náušnice)
- Smolín – hrob kněžny, Levice, Laa a. d. Thaya, Vídeň-Leopoldov - 1. pol. 5. stol., obyvatelstvo východogermánské (zejména Gótové, Gepidové, Herulové), menší sídelní aglomerace severně Dunaje reprezentované nevelkými hřbitovy nebo skupinami hrobů a ojedinělými sídlišti – jedna z nejvýraznějších v prostoru Dyjskosvrateckého úvalu
- platby Římské říše Hunům – Bíňa depot Au solidů
- zlomek hunského kotle z Rázové/Horní Benešov u Opavy

Změny po zániku Attilovy říše a druhá pol. 5. stol. - středodunajský okruh

- po Attilově smrti střety mezi kmenovými skupinami → bitva na řece Nedao (454/455), proti Hunům svaz vedený Gepidy spolu se Skiry, Rugii, Svéby a Heruly
- Hunové se začali stahovat z Velké uherské nížiny do Přičernomoří
- Gótové do Horní Panonie, Gepidové do Dácie, Rugiové mezi Wein- a Waldviertlem, Herulové na jižní Moravě, ale i dále vzájemné války
- po obou stranách Dunaje kmenová království Herulů, Gepidů, Rugiů, Skirů (trvá i etnická přítomnost Svěbů a Sarmatů), východní Gótové odcházejí z Pannonie r. 473
- po první pol. 5. stol. na Moravě patrně výrazný předěl, výrazné zvýšení intenzity osídlení
- **bohatý nevyloupený hrob z Cezav u Blučiny**, velmož s odznaky vysokého postavení (výbava odpovídá hrobu krále Childericha I. z Tournai, nebo hrobu gepidského krále Omhara - Apahida I. v Sedmihradsku); jeden z drobných barbarských králů, spona naznačuje, že ve federátním svazku s východořímskou říší
- **mauzoleum Žurán (katastr Podolí)** – vyloupený hrob z 2. pol. 5. stol. – zdobená srubová komora, podobně jako na Blučině i zde pohřben významný bojovník, druhý hrob ze Žuráně z 1. čtvrtiny 6. stol. – srubová komora s pohřbem ženy 42 let, ještě herulské?, slonovinová pyxida s plastikou s křesťanskou tematikou → Brněnsko kmenovým ústředím
- Herulové se někdy kolem r. 500 přesunuli na jih do Panonie
- romanizované obyvatelstvo žilo převážně v pustnoucích vojenských táborech a v závěru 5. století většinou odešlo do Itálie

Čechy před příchodem Langobardů

- v okrajových oblastech SV a J Čechy přežívání žárových pohřebišť (Přešťovice, Plotišť)
- jihočeská skupina žárového pohřebního ritu Přešťovice-Friedenhain – snad Naristi nebo Markomané, kteří se posunuli do Norika, později základ Bavorů?
- zásahy z hunské sféry omezené, odlišný vývoj v 5. století
- formuje se nová kulturní skupina tzv. vinařická (pohřebiště u Kladna), labsko-germánský substrát (Markomané?) a cizí vlivy (durynské, alamanské a východo-germánsko-podunajské), vznik mocenského centra v Čechách - okruh kostrových hrobů (střední Čechy: Lovosice, Kolín, Praha-Podbaba, Praha-Kobylisy)

Langobardi

- svěbský kmen z dolního Polabí, na počátku DSN podél Labe k jihu k Durynkům na sklonku 5. stol. obsadili velkou část Čech (zde silně ovlivnění Duryňky) a dále do Podunají → po rozbití říše Rugiů, r. 488/489 obsadili Rugiland
- řadové hřbitovy – Holubice, Lužice u Hodonína, Šakvice, nově Kyjov
- r. 508/510 porazili ve stř. Podunají Heruly (král Tato) a začali pronikat do Pannonie

- Wacho (král asi 510-540), vrchol langobardské říše v Podunají, výrazná sňatková politika, dobré vztahy s Byzancí
- po zániku ostrogótské říše v Itálii tam odchází r. 568 Langobardi vedení králem Alboinem, ve 2. pol. 6. stol. ubývá všech nálezů